

immediatè tribuit lucrum ex mutuo, facitque, ut res, propter debitum oppignorata, cedat creditori, tamen si quoad valorem excedat quantitatem debiti: at pactum de pecunia conventionali non tribuit immediatè lucrum ex mutuo, sed multatam imponit culpam, & ex mora resultantem, quæ non tantum à Superiore, sed etiam à partibus, con-

currente mutuo consensu, puniri potest. Ad id, quod ex paritate pacti legis commissoria tantum evincatur, non deberi pœnam, quando est excessiva, & culpæ improporionata cit. supra l. panam 44. ff. & l. cum allegas 15. Cod. de Usur. sicuti propter excessum rei pignoratæ supra rem, mutuo datam, pactum legis commissoriae reprobatum esse, novimus.

§. VI.

De Montibus pietatis, & olla fortuna.

115 Montes pietatis sunt æraria publica, in quibus pro necessitatibus indigentium pecuniæ continuò paratæ suppetunt. Vocantur montes: quia ibidem pauperes quasi in monte refugium quærunt, ne à sceneratoribus aut creditoribus opprimantur. Titulum pietatis inde sumplerunt, quòd opus maxime pium reperetur, pauperibus, in necessitate constitutis, subvenire.

116 Varia similia montium genera recenset P. Gibalinus de Usur. lib. 4. cap. 7. art. 1. inter quæ modernò saculò primatum tenet id montium genus, in Italia maxime practicum, ut pauperes, accepturi pecuniam mutuum, pignus deponant, idque recipiant, ubi statuto tempore pecuniam mutuum cum auctario modico exsolverint: sin statuo tempore pignus non reliant, à ministris montium venditur iusto pretio, & detractâ forte unâ cum aliquali incremento, residuum mutuataris restituunt.

117 In hisce montibus usuram non reperiri, penitus mihi persuasum habeo: quandoquidem à Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 10. & Tridentino sess. 22. de ref. cap. 8. 9. & 11. causis piis annumerantur; idque, quod ultra principalem fortem penditur, non est lucrum ex mutuo, sed reparatio & compensatio sum-

ptuum, pro ministrorum & famulorum operis faciendorum. Certè, si peteres, ait Gibalinus cit. l. art. 2. num. 3. à Titio centum aureos mutuos, nec ille hos tibi concedere posset, nisi mittendò famulum, qui illos colligeret, & ad se deferret non absque sumptibus, istorum compensationem à te merito reposceret. Ergo etiam sumptus illos, sine quibus non possunt conservari montes, mutuataris refundere tenetur. Reiffenhuell ad tit. de Usur. num. 122. & seq.

Ollam fortunæ quoque per se loquendò non continere usuram, communiter placuit, Canisius de Usur. cap. 4. n. 8. Quantumvis enim sapius accidat, ut unus, qui denarium imposuit, catenam vel calicem aureum extrahat; alter verò, qui 100. aut plures denarios contulit, non nisi 100. vacuas schedas reportet: attamen, cum potius spes quam res ematur, & lucrum fortunæ relinquatur, tantum inæqualitas aut iniustitia consurgit, quàm parum in emptione spei & jactu retis l. nec emptio 8. §. 1. ff. de Contrab. empt.

Per accidens tamen iniustitia propter fraudes & dolos aliorum subinde committitur, nisi Magistratus loci circumspicere schedas, in una positas aut ponendas, examinet. P. Engel ad tit. de Usur. n. 19.

SECTIO III.

De Effectu Usuræ.

SUMMARIÆ.

121. Attinguntur effectus usurarum. 122. & seqq. Offenditur, quòd usurarum dominium ad creditorem non perveniat. 126. & seqq. Bene verò dominium rei, ex lucro usurario comparata.

123. & seqq. Adstruitur & exponitur obligatio restituendi hoc lacrum. 125. Provenit ista obligatio ex usurâ quoque mentali. 136. & seqq. Recensentur pœna usurariorum.

§. I.

Ad quænam pertineant dominium usurarum?

121 Effectus Usuræ potissimum consideratur in dominio, restitutione, & pœnis usurarum. Circa dominium est distinguendum inter rem usurariam seu lacrum, quæstum ex mutuo; & inter rem, quæ comparatur ex illo lucro. Dominium rei usurariæ non transit ad creditorem, sed remanet penes debitorem; prout contra Lugonem & Haunoldum (qui irat. 9. num. 453. falem eò casu dominium transferri docet, quò debitor ha-

buit animum absolutum, dominium transferendi) tradunt Covarruv. Var. resolut. lib. 3. cap. 3. sub num. 6. Less. cit. cap. 20. num. 178. Wiestner ad tit. de Usur. num. 93. Ratio est: quia dominium ab uno in alterum per solam traditionem non transfertur, uti perperam ex §. per traditionem 40. Instit. de R. D. sibi persuadent Adversarii, nisi causâ iusta & titulus translativus dominii accesserit l. ad id 31. in pr. ff. de A. R. D. Sed pactum, adjectum mutuo

mutuo de solvendis usuris merè lucratoriis, non est titulus translativus dominii: ut potest cum ab Impto Jure secundum hæc tenus probata sit improbitas & annullatum, nec possint debitores ad usuras solvendas cogi cap. debitores 6. de Jur. Jur. & creditores, si de facto quid recipiant, id, tanquam rem alienam, possidere dicantur cap. si quis 10. cap. quid dicam 11. XI. P. quest. 4. Ergo &c.

124 Si dicas: debitorem non agere contra iustitiam, si lacrum usurarium promittat & solvat arg. cit. cap. debitores 6. consequenter nec creditorem peccare, si lacrum usurarium petat & accipiat.

125 Resp. discrimen esse inter creditorem, & debitorem: hic enim, quod usurarium nomine promittit aut solvit, facit in re sibi licita, & quidem non ex libera voluntate, sed magis ex necessitate, quatenus pecunias mutuas absque tali promissione vel solutione sperare nequit; ille, quod usurarium nomine petit, aut accipit, facit in re sibi prohibita, & quidem liberè.

Dominium rei, ex lucro usurario comparata, transit in creditorem usurarium, ut habent communissimè DD. cum Covarruv. cit. l. per textum in l. si ex ea 6. Cod. de R. P. l. si pecunia 3. l. qui aliena 8. Cod. si quis alteri etc. in quibus asseritur, aliquem effici dominum rei emptæ, licet ex aliena pecunia fuerit empta: res enim ex lucro usurario comparata, non censetur esse fructus rei usurariæ, sed propriæ industriæ; sicut res, ex pecunia furtiva comparata, non censetur esse furiva, sed fructus industriæ comparantis l. qui vas ad. §. ult. ff. de Furt.

Nec obstat textus in cap. cum tu 5. de Usur. 127 in fin. ubi dicitur, quòd possessiones, quæ de usuris comparata sunt, debeant vendi, & ipsarum pretia bis, à quibus usura sunt extorta, restitui. Nam, ut colligitur ex verbis antecedentibus, supponitur, creditorem usurarium tantum in suis facultatibus non habere, ut satisfaciat debitoribus; in qua suppositione prædia, si qua ex lucro usurario comparaverit, vendere, vel in solutum dare tenetur.

§. II.

An & quæ qualiter rei usurariæ restitutio sit faciendâ?

129 Cum ex dictis creditores usurarii non fiant domini rei seu lucris usurarii, consequens est, quòd, si quidpiam acceperint, teneantur ad restitutionem, non tantum in sua persona cap. usurarium 1. cap. quantum 7. de Usur. in 6. sed etiam in persona hæredum cap. tua nos 9. de Usur. qui licet ex lucro usurario nihil participaverint, attamen si quid in hereditate repererint, defunctorum læsam conscientiam exonerare tenentur cap. ult. de Sepultur.

130 cap. in literis 5. de Raptores. Quod si facultates hereditariæ non sufficiant ad plenam restitutionem, debitoribus faciendam, restitissimè contra Covarruviam d. cap. 3. n. 7. hæredes à satisfatione absolvent Zoësius ad tit. de Usur. num. 26. & Haunold cit. tract. 9. num. 461. cum neque Jus Naturale, neque positivum imponat obligationem restituendi.

131 Et, si plures sint hæredes, ac unus aut alter non habeant, unde solvant, habentes onera deficientium portare non tenentur, veluti tanquam probabilis sustinet Lessius d. cap. 132 num. 177. Haunold d. l. num. 464. Non obstantem textu in cap. tua nos 9. de Usur. ubi dicitur, quòd filii (idem est de hæredibus ex-

traneis) ad restituendas usuras eò sint distributione cogendi, quâ parentes sui, si viverent, cogentur. Hic siquidem textus est exaudiendus juxta sensum regulæ; quòd obligationes defuncti tam active quàm passive transeant ad hæredes pro rata hereditatis: ex quo consequitur, filios vel alios hæredes pro sua portione eadem distributione ad usurarum restitutionem esse cogendos, quâ parentes, si viverent, cogentur.

Est autem lacrum usurarium restituendum vel debitoribus, vel eorum hæredibus, vel pauperibus. Debitoribus aut restituendum, quando aliqui ex illis sunt superflites; pauperibus verò, si neque debitores, neque hæredes superflites cap. cum tu 5. de Usur. & ibi Gonzalez num. 5.

Quæres: utrum obligatio restituendi lacrum usurarium oriatur ex usura mentali? Resp. affirmativè. Textus in cap. consuetudo 10. de Usur. Ratio est: quia etiam usura mentalis est raprobata; proindeque titulum & jus petendi vel retinendi lacrum usurarium tribuere nequit. Reiffenhuell ad tit. de Usur. num. 179. & seqq.

§. III.

Quænam sint pœnæ usurariorum?

136 Usurarii in pœnam criminis sunt I. interstabiles active, nisi restituerint ante mortem, vel de restitutione idoneè caverint cap. quæcumque 2. de Usur. in 6.

137 II. sunt infames, si quantitatè, à Legibus determinatam, excesserint l. improbum 20. ff. Ex quib. caus. major.

138 III. sunt irregulares cap. maritimo 2. Dist. 33. cap. seditionarius. Sed pactum, adjectum mutuo

rius 8. Dist. 46. & si Clerici sint, ab officio & beneficio suspenduntur cap. prater ea 7. de Usur. IV. privantur abolutione Sacramentali, SS. 139 Eucharistia, & sepultura Ecclesiastica cap. quia in omnibus 3. de Usur. Præterquam tamen, has pœnas non incurri, crediderim si aliquis fuerit usurarius manifestus per textum in cap. cum in tua diocesi 15. de Usur.

Et 40 quia

quia propter tot titulos, pro usura coloranda allegari solitos, non facile deprehenduntur aut conviucuntur foeneratores de crimine: hinc rarissime fiunt manifesti, & poene in foro externo subiecti. Confer. Engel ad cit. tit. de Usur. in fin.

CAPUT III.

De Infidelitate, Delictis Clericalibus, & aliis Delictis Ecclesiasticis.

Infidelitati, quam maximum esse piaculum, nemo non fatebitur, tertium caput & sedem inser Ecclesiastica Delicta consigno. Huic nonnulla Delicta, solis Clericis propria; & istis, pro complemento materiae, caetera Delicta Ecclesiastica subjungo.

SECTIO I.

De Infidelitate

SUMMARIA.

- 1. Definitur & dividitur infidelitas. 2. & seq. Describitur paganismus. 4. Est impunis. 5. Non tamen tolerandus. 6. & seq. Fœdera cum paganis contra fideles sunt interdicta. 12. & seq. Describitur Judaeismus. 14. & seq. Potest tolerari. 16. Non tamen est consilium. 17. & seq. Ubi Judaei sunt recepti, plura sunt agenda. 23. Describitur haeresis. 24. & seq. Explanatur descriptio. 28. & seq. Offenditur, quomodo dabitur in fidei haereticis censendus. 30. & seq. Agitur de haereticorum excommunicatione. 35. De irregularitate. 36. Privatione beneficiorum. 37. Privatio ne sepultura. 38. & seq. Agitur de penis temporalibus. 44. & seq. Docetur praxis panarum spiritualium in Romano imperio. 48. & seq. Demonstratur usus panarum temporalium. 52. & seq. Pax cum haereticis ex parte Catholicorum licite fuit conclusa. 58. & seq. Licet ne Catholicis Laicis, si docti sint, cum haereticis in Imperio displicere? 60. & seq. Describitur & distinguitur schisma. 64. & seq. Alius pena. 69. & seq. Describitur apostasia a fide. 71. Ab obedientia. 72. & seq. Ob Ordine. 74. & seq. a Religione. 78. Describitur anabaptismus cum sua pana.

§. I.

De Paganismo.

- 1. Infidelitas, genericè sumpta est: carentia verae fidei; dividiturque in Paganismum, 2. Judaeismum, & Haerelin. Paganismus est crimen infidelitatis, quod fide quis caret secundum omnes veritates, tam in Testamento novo, quam in Testamento veteri revelatas. Alio nomine dicitur gentilismus, vel ethnicismus; aut etiam (prout indigitat in Libro V. Decretal. Rubrica tituli VI. de Judaeis & Saracenis) Saracenisismus. Quamvis, si rigorosè loqui velimus, paganismus ex se denotet idololatriam, quâ, contempto verò Numine, & utroque Testamento, rebus creatis laetiae cultus exhibetur; saracenisismus autem significet impiam Mahometis sectam, à Turcis, Tartaris, Persis, Arabibus, Aegyptiis &c. cultam, quâ, recepto ex parte veteri & novo Testamento, vero Numini aliquis cultus exhibetur, sed secundum Leges spurcissimi Alcorani. P. Pirhing ad tit. de Judaeis in princ.
- 4. Paganismum, utur, crimen gravissimum, ab Ecclesia non puniri, colligitur ex notis & nostris principiis in Lib. I. tit. de Jurisdic. cap. 2. num. 114. ubi probatum dedimus, infideles, ex toto tales, Ecclesiasticae Jurisdictioni non subesse. In Republica tamen Christiana nullatenus est tolerandus, praesertim ubi sacra & sacrificia superstitiosò more à paganis instituantur: id enim & ipsis Legis Civilibus providè cautum legitur in l. 1. 2. 4. 5. Cod. de Pagan. & sane rationi vel maxime convenit, ut etiam Principes Saeculares impediunt peccata contra naturam, idololatriam, superstitionem &c. Principibus Catholicis quoque prohibitum esse, ne fœdera cum paganis contrahant contra fideles: utpote cum tendant in destructionem & perniciem Orthodoxae fidei, constat ex Exod. 23. Deuter. 7. Paralip. 2. 19. cap. quorundam 6. cap. significavit. 11. & seq. de Jud. Nec officit, quod de facto videmus, à Principibus Catholicis cum haereticis iniuncta fœdera contra Principes Catholicos: nam & talia

talia fœdera ex se Religioni Catholicae non ita repugnant, quin, si periculum quoddam subsit, per specialia pacta praecaveri nequeat: cum tamen, qualiacunque sint pacta, nequeant periculum, ex fœderibus infidelium imminens, excludere: quandoquidem illi, qui nefandas Alcorani Leges sectantur, putant, obsequium se DEO praestare, si pacta, cum Christianis iniuncta, pessumdent. Quodsi tamen periculum evitendae Religionis etiam in fœderibus haereticorum amoveri non possit, à SS. Canonibus in Clem. un. de Fureur, neutiquam admittuntur. Conferatur Clariss. D. Franciscus Ignacius de Wolleren in Quaestionib. Salisburg. quast. 5. à num. 185. Pignatelli. 10. 9. consulti. 185. per tot.

10. Dices: si Christianus Princeps ab alio Principe Christiano impetatur bellò, utique non minus in auxilium vocare potest Principem

infidelem, non attentò Religionis discrimine, quam alius, qui privatim à latronibus in sylva invaditur, potest invocare subsidium Turcae cujusdam aut Tartari, fortè transeuntis, esto praevideat periculum vitae corporis & animae, quod subeunt latrones.

Resp. disparitatem sat energeticam occurren- re. Nam, si latrones quempiam invadant, agunt injustè, damnumque, in quod sponte se praecipitant, culpae propriae tenentur adscribere. At, ubi Princeps Christianus alterum impugnat, & Paganos aut Saracenos in suppeticas advocat, Religio Christiano-Catholica nihil agit, sed innocenter & injustè patitur. Damnum itaque, quod evenit, non Religioni periclitanti, sed Principi, Religionem per iniquum fœdus in periculum adducenti, attribui debet. Plures objectiones & rationes dabunt citati Auctores.

§. II.

De Judaismo.

- 12. Judaismus est crimen infidelitatis, quò veteris Legis obervantia Legi novae praefertur. Quantumvis enim Lex vetus, digito DEI conscripta, & per Moysen Hebraeo populo promulgata fuerit: quia tamen (quoad praeccepta caeremonialia & judicialia) solum erat umbra & figura eorum, quae in Testamento novo erant faciendae, proindeque cum adventu Legis novae disparuit: hinc graviter errant & peccant Judaei, quòd Legem veterem, jam abrogatam, anteponant. Legi novae, non sine contemptu Legislatoris Christi Domini, credentes, cum venturum, cum (ut vel ipsa Evangelii dilatio, in toto terrarum orbe facta, luculenter convincit) jam pridem advenit.
- 14. Nihilominus in Republica Christiana tolerari potest Judaismus per textum in cap. Judaei 3. & cap. consulti 7. de Judaeis & Saracenis. ubi permittitur Judaeis, Synagogas veteres reparare, novas autem in locis, ubi permixti cum Christianis vivunt, edificare prohibetur.
- 15. Rationem dat Gonzalez ad cit. cap. Judaei n. 10. quia caeremoniae, ritus, & mores Judaici, tametsi post promulgationem Legis Christianae ponantur illicitè, veritatem tamen Evangelii, sicut umbra lucem, declarat, juxta illud D. Augustini, contra Faustum cap. 23. dicentis: quid est aliud hodie gens ista, nisi quadam scripturaria, bajulans Legem & Prophetas, ad testimonium asserentis Ecclesiae, ut nos honoremus per Sacramentum, quod illa nuntiavit per literam.
- 16. Suadere tamen nolim, ut perfida Judaeorum gens, cum praer infidelitatem usurariae pravitate, dolis, fallaciis, & vitis aliis plerumque sordescat, tam facile recipiatur in pagos, urbes, provincias, prout etiam ab hac pro-

vincia Salisburgensi salubri consilio exesse iusta est. Quin & si alicubi sint recepti, Christianis I. cavenda est nimia cum ipsis familiaritas: nec enim domos ipsorum inhabitare, operam medicam ab illis exposcere, convivia accedere, servitia ad longum tempus obire, conjugia inire &c. licet cap. Judaei 10. & plurib. seqq. XXXVII. q. 1. II. ipsimet 18. Judaei sacra & sabbata juxta Moisaicam Legem celebrare possunt; à Christianis tamen impediri, turbari, vel ad iudicium tunc citari non debent cap. sicut Judaei 9. de Judaeis. III. 19. ad munera civilia & officia publica Judaeis accessus non patet, sed absolum & absurdum est, infensos Christi admodum hostes Christianis praeficere cap. cum sit nimis 16. d. r. ubi Gonzalez in commentar. l. ult. Cod. eod. IV. 23. possunt quidem cum Christianis inire contractus, & actiones contra illos intentare, sed coram Iudice non alio, quam Christiano l. Judaei 8. l. si qua 15. Cod. d. r. V. ut no. 21. tam habeant characteristicam, quâ differant à Christianis, aliis uti vestimentis obstringuntur cap. in nonnullis 15. d. r. ubi Gonzalez num. 2. VI. servi Judaeorum, ad 21. Christiana sacra per Gratiam Divinam converti, libertatem ipsò facto recipiunt: quoniam nefas est, Christianum mancipium à Judaeo possideri cap. praesenti 1. cap. multorum 2. de Judaeis & r. Cod. Ne Christianum mancipium &c. filiusfamilias autem, sic conversus, ipsò jure liberatur à potestate patris, si iure juris, quantum ad favorabilia, efficitur, veluti Paulus III. declarasse refertur à P. Engel ad tit. de Judaeis num. 13. Videatur Illustrissimus Vincentius Petra Commentar. Apostol. 10. 3. pag. 20. à num. 1.

§. III. De Hæresi.

Hæresis, quæ pro dolor in nostris partibus vehementius invaluit, est crimen infidelitatis, quod homo Christianus errore involuntarium contra fidem Catholicam cum pertinacia tuetur.

Dixi I. quò homo Christianus. Antequàm enim sacrâ baptismatis undâ quis lustretur, & primò Christianorum charactere insigniatur, tamen veritatè Catholicâ dissentiat, in sensu tamen Juris Canonici, saltem quoad pœnas, hæreticus esse non censetur. P. Wiestner ad cit. de Hæretic. num. 3.

Dixi II. errorem voluntarium. Nam ignorantia, quâ quis nescit, hunc vel illum articulum ad fidem pertinere; metus, quò aliquis adigitur, vel negare vel blasphemare fidem; vis, quâ compellitur, cultum hæreticis proprium, DEO contestari, faciunt, ut aliquis, coram DEO saltem, hæreticus non habeatur per cap. potest fieri §. 2. de Pœnit. Dist. 1. Magnif. P. König p. m. ad cit. de Hæretic. n. 10.

Dixi III. contra fidem Catholicam. Est autem contra fidem Catholicam, quod adversatur veritatè, quam Pontifex, ex Cathedra loquens, aut Concilium generale, Pontificis auctoritate congregatum, definit, & doctrinam contrariam ut hæreticam damnat. P. Engel ad cit. tit. num. 1.

Dixi IV. cum pertinacia tuetur. Solâ itaque pertinacia, quâ aliquis sciens, sententiam, quam defendit, Ecclesiæ definitioni repugnare, ei nihilominus adhaeret, hæreticum facit, velut ex cap. damnatus 2. de SS. Trin. luculenter deducitur, ubi error Joachimi Abbat, quaternitatem in Trinitate propugnantis, damnatur ut hæretica, quin damnatur Joachimus, qui doctrinam suam Ecclesiæ Romanæ judicio subiecit. Ad stipulatur textus in cap. dixit §. 9. XXIV. q. 3. Clem. us. d. 1. Illustrif. Vincentius Petra Commentar. Apostol. to. 1. pag. 138. num. 24.

Hinc resolvendum est illud dubium: utrum dubitans in fide sit hæreticus censendus? Nempe, qui præcisè dubitat, cum in pertinacia non versetur, nec assensum erroneum veritatè contra fidem adhibeat, sed potius suspendat, hæreticus non censetur. Sin autem se reflectat ad definitionem Ecclesiæ, & tamen assensum non submittat, sed pendulum habeat, est hæreticus censendus: quippe cum auctoritatem Ecclesiæ vocet in dubium, & ipsâ circa motivum credendi pertinaciter exilimet, se, stante Ecclesiæ definitione, de veritate alicujus articuli dubitare posse. Sicque textum accipio in cap. ambus 1. de Hæretic. ibi: *dubius in fide, infidelis est.* Gonzalez ibid. num. 10.

Cæterum, licet hæretici jugum Ecclesiasticum velint excutere, non possunt tamen à subjectione, quam in baptismo sunt professi, semet liberare: idcirco pœnas, & nu-

merò & naturâ grandem, tam spirituales, quam temporales, sustinere tenentur.

I. pœna est excommunicatio latæ sententiæ. Summoque Pontifici reservata cap. cum Christus 7. cum. 2. segg. cap. excommunicamus 13. in pr. de Hæretic. Bulla Cœna Domini casu 1. Quæ pœna in cit. cap. 13. §. credentes extenditur etiam ad fautores, defensores, receptatores, & adjuutores hæreticorum in ipsa causâ hæreseos. Gonzalez ad cit. cap. num. 6. Engel ad cit. tit. num. 8. Extenditur etiam in Bulla Cœnæ ad illos, qui libros hæreticorum, vel de Religione tractantes, vel hæresin continentem, sine specialis Sedis Apostolicæ licentiâ legunt, retinent, imprimunt, vel quomodolibet defendunt. Restringitur tamen & cessat in illis, qui libros Juridicos, Medicos, Historicos, ab Hæreticis conscriptos, & unâ vel alterâ propositione hæreticâ resperfos, legunt. P. Engel cit. l. num. 10. Nisi in indicem librorum prohibitorum relati fuerint. Layman Theol. Moral. lib. 2. tr. 1. cap. 15. num. 4. Imò, ut notat ex Becano cit. Layman & Pirhing ad cit. de Hæretic. num. 20. in Germania, si Bulla Cœnæ vel Index librorum prohibitorum quoad censuras, ibidem statutus, in tanto rigore non fringatur, non sunt excommunicati, qui libros hæreticorum legunt. Vix tamen mortale peccatum evitatur, dum periculum erroris aut seductionis etiam in piffimis & doctissimis Lectoribus perurumque subest, & insertæ doctrinæ venenum eò perniciosius bibitur, quò minus advertitur, ut studiose notavit Petra cit. l. pag. 136. num. 17. Et idem lectio talium librorum maximo perè diffundere debet.

II. pœna est irregularitas, quam, si hæresis notoria sit, incurrit hæretici, ipsorum descendentes ex linea paterna usque ad secundum, & ex linea materna usque ad primum gradum; nec non receptatores, fautores, defensores cap. ad abolendam 9. de Hæretic. cap. quicumque 2. §. hæretici. cap. statutum 15. eod. in 6.

III. pœna est privatio beneficiorum & dignitatum Ecclesiasticarum, tam obtinendarum quam obtenturarum, quæ hæreticis ipsò jure; liberis autem, defensoribus, & receptoribus per sententiam infigitur cap. excommunicamus 13. §. credentes de Hæretic. cap. nisi commissi 12. §. privandi d. r. in 6.

IV. pœna est privatio sepulture Ecclesiasticæ, non solum pro hæreticis, sed etiam tutoribus & adjutoribus eorum statuta, ita quidem, ut, qui ejus generis hominum cadavera sepulture mandare præsumperint, excommunicationem incurrant, prius non absolvendi, quam si cadavera rursus exhumaverint cap. sicut ait 8. de Hæretic. cap. quicumque 2. in pr. eod. in 6.

Ex pœnis temporalibus I. est infamia Juris, quæ

que hæreticos & ipsorum affectas & fautores comitatur, quando per integrum annum contumaciter in excommunicatione perseverant cap. excommunicamus 13. §. credentes de Hæretic.

II. est infestabilitas, tam activa, quam passiva, ratione cujus hæretici (per spatium unius anni persistentes in contumacia) neque testamentum condere, neque hæredes institui possunt d. cap. & §. junctâ l. Manichæos 4. §. 2. & §. Cod. eod. testamentum tamen, ante sententiam declaratoriam conditum, valere, sed rescindi posse, tradit ex Farinaceo P. Wiestner ad cit. tit. n. 65.

III. est amissio potestatis, tum patriæ tum dominicæ, per sententiam inducenda, ad eam tamen, ut liberi statim ex die commissi criminis sui juris intelligantur d. cap. quicumque 2. §. ut. d. r. in 6. subditi vero, servi, vel vasalli ab obligatione fidelitatis & obsequii ante sententiam absoluti non censentur d. cap. excommunicamus 13. §. credentes cap. ult. de Hæretic.

IV. est confiscatio bonorum, quæ, si hæreticus persona Ecclesiastica, post sententiam criminis declaratoriam Ecclesiæ, cui servierat, per Judicem Ecclesiasticum applicatur d. cap. excommunicamus §. damnati; Sin verò persona sit laica, post sententiam, in Curia Ecclesiastica publicatam, sive Principis per Judicem Sæcularem incorporatur cap. cum secundum 19. de Hæretic. in 6.

V. est pœna capitalis (& ex consuetudine pœna ignis) quæ dicitur hæreticis, quando sunt incorrigibiles, atque moniti non resistunt; præmissa tamen, si Clerici fuerint, degradatione, & factâ extraditione Curie Sæculari cap. ad abolendam 9. cap. excommunicamus 15. in pr. de Hæretic. cap. quoniam 1. eod. in 6. l. Manichæos 4. §. 4. l. Ariani §. & l. quicumque 8. §. 1. Cod. d. r. Covarruv. Var. resolut. lib. 2. cap. 10. n. 10. Engel ad cit. tit. n. 15. Braun de Imperio mero cap. 1. §. 4. n. 9.

Pœnas, hucusque recensitas, à Lutheranis & Calvinistis in Imperio nostro Romano-Germanico penitè haberi, postquam eorum secta per Pacificationem Religiosam de Anno 1555. & Westphalicam seu Monasteriensem de Anno 1648. tolerata fuit, lugubris experientia testatur. Interim quoad pœnas Ecclesiasticas vix est, ut illa pacificatio quidquam roboris habere valeat: quandoquidem S. Pontifex, cujus est, pœnas spirituales relaxare, nunquam in eandem sententiam, sed potius, ut constat ex Bulla Innocentii X. quæ incipit: Zelò Domus DEI &c. Annò 1648. die 20. Nov. editâ, contradixit, ac, quæ Catholicæ Religioni, Divino cultui, animarum saluti, eidem Sedi Apostolicæ Romanæ, & inferioribus Ecclesiis, ac Ordini & Statui Ecclesiastico, illorumque personis, membris, rebus, bonis, Jurisdictionibus &c. præjudicant, irrita vit. P. König ad cit. de Hæretic. n. 28. Et, licet in his partibus Catholici cum A Catholicis absque scrupulo contrahant, negotien-

tur, & promiscuè communicent; per hoc tamen excommunicatio secundum effectum principale, privationem nempe jurium & bonorum spiritualium, non censetur esse sublata. Nam, ut constat ex tract. 1. cap. 3. 47 à num. 222. potest quis excommunicatus esse, non tamen in foro externo vitandus, quando post Extravag. Martini §. ad vitanda scandala non fuit denunciatus. Illustrif. Vincentius Petra comment. Apost. tom. 3. pag. 183. à n. 39. cujusmodi suo sensu censeri possunt hæretici in Germania, qui, ad vitanda majora mala, denunciari non solent.

Verùm quoad pœnas temporales transmitti potest, illas in tanto rigore in foro sæculari non fringere: nec enim, ut videmus, infames reputantur, nec amittunt bona, nec excidunt potestate patriâ vel dominicâ, nec infestabiles aut inhabiles ad munera publica judicantur. Eatenus igitur per conventionem & pacificationem à pœnis temporalibus immunes videntur, quatenus tranquillitas Reipublicæ Germanicæ non aliter, quam, impunitate hæc concessâ, sperari poterat. Layman Theol. Moral. cit. lib. 2. tract. 1. cap. 16. sub num. 4. P. Engel ad cit. de Hæretic. num. 16. P. Pirhing ibid. n. 83. P. Wiestner sub num. 70. Nihilominus in foro Ecclesiastico ne quidem temporales pœnas evadunt hæretici, sed, si Clericus aut Religiosus in hæresim incidat, à Superiore Ecclesiastico non aliter coerceri valet, quam si nullâ unquam conclusa fuisset: partim quia pacificatio, tam Religiosa, quam Westphalica, quoad eives & subditos Imperii Romani naturam Legis Civiles obtinet, quæ, si discrepet à Lege Ecclesiastica, in foro Canonico non attenditur. P. König cit. num. 28. partim quia non solum Religiosi, sed etiam Clerici favoribus & immunitatibus, si quos ex pacificatione habere possent, renuntiare videntur, dum specialem obedientiam spondent Superioribus Ecclesiasticis, eorumque Jurisdictioni se subjiciunt; qualem renuntiationem esse validam, ex pluribus locis Instrumenti Pacis Monasteriensis demonstrari potest: eò quòd nemo cogatur, illius exemptionibus uti, si sponte non velit.

Quæres: an ergo Status & Principes Catholici salvâ conscientia Pacem Religiosam & Westphalicam potuerint concludere, Lutheri & Calvinii sectarum liberum exercitium permittere, tot Episcopatus, Prælaturas, & alia bona Ecclesiastica A Catholicis cedere, ipsamque Jurisdictionem Ecclesiasticam in terris Protestantium suspendere &c?

Resp. affirmativam argumentis permittis olim ab Illustrissimo Joanne Caramuelo defensam esse in specialî tractatu, cui titulus: S. R. I. Pax licita demonstrat. Horum princeps & principale est: quia sub illud tempus, quò pax erat sancta, concurrerunt tales circumstantiæ, ut tota Religio Catholica, universa bona Ecclesiastica, & omnimoda Jurdictio Episcopalis in toto Imperio discrimini

54 manifestum fuerit exposita. Potuerunt itaque Status & Principes Orthodoxi salvam conscientiam sectas heterodoxas in aliquibus partibus tolerare, quosdam Episcopatus & Prælaturas cedere, & Jurisdictionem Episcopalem in nonnullis territoriis suspendere, ne Religio Catholica pereat in toto Imperio, bona Ecclesiastica universim amittantur, Jurisdictione Ecclesiastica quoque penitus extinguatur. Est quippe principium immortum, & in lumine naturali fundatum, quod, si duo concurrant mala, quorum utrumque vitari nequit, non tantum possit, sed debeat permitti minus, ut evitetur majus: utpote cum permissio minoris mali in majori involvatur; & sic de iure non libera, sed necessaria sit. Confirmatur argumentum ex eo, quod Status Catholici in tractatu pacis se tantum habuerint negativè vel permissivè, non autem positivè vel approbativè; nec dederint A Catholicis jus, introducendi & fovendi hæresin, auferendi Ecclesiæ bona, vel eximendi se à Jurisdictione Ecclesiastica, sed tantum de facto dissimulaverint, & toleraverint, quod propter virium tenuitatem impedire vel infringere non poterant. Unde, sicut in aliis casibus, quando tolerantur mala, quæ impediri non valent, conscientia non violatur, veluti constat in usuris & lupanaribus: sic etiam illas conscientiam tolerantur Ordines & Procesus Catholici, quod tollere non potuerunt.

57 Si putes: Magnates Catholicos debuisse spem suam in DEO reponere, cui nec impossibile nec difficile fuisset, pusillo Catholicorum gregi fortiter assistere. Contra sic arguitur: quia, dum ad manus cernimus humanam vel naturalia média, non tenemur ad supernaturalia confugere: cateroquin, qui constitutus est in periculo occisionis, non possit se defendere, & aggressorem preveniendò occidere, sed potius à

DEO suppetias per miraculum expectare debere. Petes adhuc: liceant Catholicis & laicis, in Imperio Romano de rebus fidei cum A Catholicis disputare?

Resp. quamvis aliis de Jure Communi laicis sub pœna excommunicationis ferenda sententiæ fuerit interdictionum, ne de rebus fidei cum hæreticis disputent. *cap. quicumque de §. inbibemus de Hæretic. in 6.* quia, dum exacta de mysteriis & arcanis fidei scientia destituuntur, ordinariè plus obsunt, quam profunt: nihilominus in Imperio laicis, saltem doctis, id concessum esse, cum Sanchez, Becano, & Palao sustinet P. Wiestner ad *tit. de Hæretic. num. 29.* Cujus ratio est: quia, ex quo laicis est permittum, communicare cum hæreticis, non raro evenit occasio disputandi; quam proinde si laici, etiam docti, propter Ecclesiæ prohibitionem subterfugere tenerentur, hæretici scandalum sumerent, ac crederent, se in secta, quam tuerent, adeò solidè fundatos esse, ut Catholicos cum ipsis congregari non audeant.

Inquires deus: quis ab hæresi possit ab solvere?

Resp. vi Concilii Tridentini potestatem ab hæresi occulta absolvendis competere Episcopis juxta *sess. 24. de ref. cap. 6.* eandem tamen potestatem per Bullam Cœnæ Episcopis adeptam, summòque Pontifici reservatam esse, pluries resolutum est à S. Congregatione, didi Concilii Interprete, prout in una Hiberniæ primùm Anno 1690. 9. Septembris factum, attestante sic Vincentio Petra comment. *Apostol. tom. 1. pag. 178. num. 19. & pag. seq. num. 20.* ubi scribit, decretò Tridentini per Bullam citatam satis esse derogatum, licet illius expressa & specifica mentio facta non fuerit, allegans aliam declarationem, & decisionem Rotæ 260. n. 9. p. 7. recent.

§. IV.

De Schismate.

60 Hæresi cognatum est schisma, dictum à scissura, & definitum, quod sit Delictum, per quod ab unitate Ecclesiæ universalis, quatenus corpus aliquod mysticum, constituit, aliquis separatur. Potest autem quis dupliciter ab Ecclesia separari. Primum ex sola malitia, quando scilicet non negat, summum Pontificem Ecclesiæ Caput & Supremum Antistitem existere, illius tamen regimini & imperio collum submittere detrectat: vel quia palato & arbitrio suo mandata Pontifici non sapiunt; vel quia libertatem suam impensis fovendam existimat, si potius ab inferiori Præsule, quam Summo, iussa capeffat. Secundò cum errore voluntario contra fidem, ut si quis ea de causa fidelium unitati se subtrahat, quia pertinaciter sibi persuadet, eam unitatem vel non esse veram Ecclesiam, vel caput illius visibile non

esse Romanum Pontificem *Extravag. unam Sanctam. de M. & O. inter commun. P. Engel ad tit. de Schismatic. n. 1.* Hæc tamen distinctio, sicut citatus Author observat, speculativè tantum procedit; practicè verò vix unquam invenitur schisma, non habens conjunctam hæresin, idipsum confirmante D. Hieronymo in *cap. inter hæresim 26. XXIV. q. 3.* ubi nullum schisma, ait, non aliquam sibi conjungit hæresin, ut res à Ecclesia recessisse videatur. Ad stipulantur P. König ad *tit. tit. num. 7.* & P. Wiestner *num. 2.*

Schismatici in pœnam criminis I. incidunt in excommunicationem, in Bulla Cœnæ Pontifici reservatam. II. omnibus honoribus, dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis privantur *cap. un. de Schismatic. in 6.* quod *cap. per Extravag. un. eod. tit. inter commun. revocatum est.* III. collationes, ordina-

67 tiones, & omnes actus Jurisdictionales nulliter & invalidè peragunt *cap. quod à prædecessore 1. de Schismatic. Revideri tamen velim, quæ digesta sunt in Lib. I. r. de Potest. Ord. cap. 2.* IV. secundum aliquos sunt irregulares; quibus non assentitur, ob generalem regulam, quod sine manifesto textu,

qualis hic deficit, non contrahatur irregularitas *cap. si qui 18. de Sent. excommunicat. in 6. P. Wiestner cit. l. num. 11. P. Reiffenstuel ad cit. tit. de Schismatic. n. 19.* V. si schisma continet hæresin, subjacet omnibus penis, in hæreticos constitutis. Schambogen ad *tit. de Schismatic. n. 12.*

§. V.

De Apostasia.

69 Ab hæresi parum subinde differt apostasia, quando nimirum est apostasia à fide, quæ totaliter à Religione Catholica, quondam suscepta, receditur, & Judaismus v. g. aut paganismus eligitur. Quamobrem integer pœnarum apparatus, quibus hæretici compelluntur, ad apostatas à fide, eorumque fautores, receptatores, & defensores extenditur in *cap. contra Christianos 13. de Hæretic. in 6.* Nec tantum id procedit de Jure Canonico, sed etiam de Jure Romano-Germanico: quippe cum alii sectarum, quam Lutherani & Calvinistæ, vi Pacis non tolerantur. P. König ad *tit. de Apostat. n. 9.*

70 situat aut destruat Monachum. Atta-75 men quoad excommunicationem lata sententiæ incurendam juxta *cap. ut periculosa 2. Ne Clerici vel Monachi in 6.* ut & quoad amissionem privilegiorum Ordinis, præcedente saltem sententiâ declaratoriâ, juxta Concil. Trid. *sess. 25. de Regular. cap. 19.* Infigendum, requiritur habitus dimissio. At quoad irregularitatem, quæ Religiosus apostata SS. Ordines, in apostasia susceptos, etiam post conversionem & reditum ad Monasterium exercere nequit, in *cap. ult. de Apostat.* nulla fit distinctio, num habitum depouerit vel retinuerit.

71 Præter apostasiam à fide reperitur adhuc triplex species, apostasia ab obedientia, ab Ordine, & à Religione. Apostasia ab obedientia est Delictum, quò aliquis Superioribus, legitime constitutis, & agnitis, præfractè renuit obedire, excommunicatione propterea cum infamia plebendus *cap. si autem 11. XI. q. 3. cap. si quis 2. de M. & O.*

76 ejectionis salubriter statuerunt Jura Canonica, ut à Prælati suis annuatim & sollicitè requirantur, ac vel in iisdem, vel in aliis ejusdem Ordinis Monasteriis ad agendam poenitentiam recipiantur. Textus in *cap. ult. de Regular. & varia S. Congregationis decreta,* quæ exhibet P. de Ameno de *incorrigibil. expul. p. 1. à pag. 5.* Testatur etiam Vincent. Petra comment. *Apostol. tom. 4. pag. m. §. 11. n. 23.* à S. Congregatione non adeò difficulter transitum ad Religionem laxiorem apostatis & ejectionis concedi, si modò Regularis observantia in ea vigeat.

72 Apostasia ab Ordine seu Clericatu est Delictum, quò Clericus, in majoribus constitutus, dimissò habitu, desertòque Ordine Clericali, transit ad statum secularem: ideòque notatur infamia per *cap. alieni 23. II. q. 7.* & si teritiã vice monitus non resumpserit habitum, amittit privilegium canonis & fori *cap. præterea 1. de Apostat. cap. in audientia 25. cap. constringit 45. de Sent. excommunicat.* Dixi:

77 Si queras: an igitur Regulares ab Ordine & Monasterio subinde liceat ejicere, vel expellere?

73 Clericus, in majoribus constitutus: nam Clericus in minoribus, sicuti statum perpetuum per votum continentie non assumit, ita, si revertatur ad statum laicalem, apostata non reputatur: licet privilegio canonis & fori non amplius gaudeat. Gonzalez ad *tit. cap. præterea 1. n. 8.*

78 Resp. quòd liceat, si concurrant sequentia. I. est, si quis gravi crimine sit infectus, non tantum ex natura sua, sed etiam ex circumstantiis, puta quòd pacem & quietem inter Confratres turbare, vel alias Nomen & Ordinem verbis & operibus turpare soleat. II. si, præmissa monitione paternâ, nec non correctione Regulari, etiam in jejuniò & poenitentia per sex menses carceri fuerit mancipatus. III. si post hæc omnia fuerit deprehensus incorrigibilis. Ita Sacra Congregatio in decreto jussu & autoritate Urbani VIII. 21. Septembris 1624. editò; nec non in decreto alio, autoritate & nomine Innocentii XII. b. m. 1. Martii 1693. publicatò, ubi carcer annuus, olim præscriptus, in semestrale est mutatus. Vid. *cit. P. de Ameno 101. p. 1.*

74 Apostasia à Religione est Delictum, quò Religiosus ab Ordine approbato, quem cum emissione trium votorum substantialium voverat, absque proposito redeundi proprietate meritate discedit. Ubi quidem non convenit inter DD. utrùm requiratur ad talem apostasiam depositio habitus regularis; dum in affirmativam propendunt Panormit. in *cap. ult. h. t. n. 1. & 2.* Fagnanus *ib. n. 7.* P. König ad *enud. tit. n. 12.* negativè patrocinantibus Tamburino de *J. A. tom. 3. disp. 8. quest. 1. n. 1.* Gonzalez ad *tit. cap. ult. n. 4.* Pirhing ad *enud. tit. n. 8.* Wiestner *ibid. n. 4.* ex ea ratione, quòd, sicut habitus non constituit, ita nec de-

78 Cum Apostasia in *tit. de Apostasia & reiteran-78* sibus baptismis connectitur anabaptismus, hoc est, crimen, quò baptisma, semel legitimè susceptum, reiteratur; & in anabaptitas in H h 3 cap.

cap. ex litterarum 2. d. t. cap. confirmandum 59. Dist. 50. cap. afros 3. Dist. 98. decernitur irregularitas; de Jure Civili verò dicitur ulti-

mum supplicium in l. h. quis 2. Cod. De sanctum baptisma &c. Reiffentual ad cit. tit. de Apost. num. 34. & seqq.

SECTIO II.

De Delictis Clericalibus.

SUMMARI.

79. & seq. Venatio personis Ecclesiasticis sub pena est interdicta. 81. & seq. Piscatio ipsi est licita. 83. Quomodo venatio modesta. 84. Et ex consuetudine nonnunquam clauvosa. 85. Clericis est vetita percussio. 86. Nisi fiat ex causa disciplinae. 87. Clericus censuratus abique pena ministrare nequit. 88. Idem est, si

ministrat in Ordine non suscepto. 89. & seq. Aut si per saltum sit promotus. 91. & seq. Qui Minores Ordines ante consursum accipit, quoad penas non censetur per saltum promotus. 93. & seq. Fortiva Ordinum susceptio puniuntur. 95. Recensentur excessus Prælatorum. 96. Et subditorum.

§. I.

De Clerico Venatore.

79 Progredior ad Delicta Clericalia, solisque Clericis & personis Ecclesiasticis propria, eò ordine, quò proponuntur in Lib. P. Decretal. Occurrit autem in tit. 24. sub rubrica de Clerico Venatore in primis venatio, quæ, tametsi res secundum se sit indifferens, Jureque Naturali & Gentium omnibus permissa; Clericis tamen secularibus & Regularibus est prohibita in cap. Episcopum 1. cap. omnibus 2. de Clerico Venatore Clem. in agro 1. §. porro de Statu Monachor. Trid. Concil. sess. 24. de ref. cap. 12. 80 Adeo quidem, ut, si Episcopi sæpius in venatione deprehensi fuerint, in cit. cap. Episcopum 1. tribus mensibus; si Presbyteri, duobus à communione segregari; & si Diaconi exiterint, ab officio suspendi jubeantur. Sed

etiam aliquem venatorem, piscatores invenimus Sanctos. Disparem rationem piscationis & alterius venationis assignat P. Engel, quòd ista magis dissolvat clericalem modestiam, & mansuetudinem ex ferarum sanguine faciat obrutescere, quàm illa.

Advertendum II. venationem sylvestrem & aliam dici clamorosam, quæ cum magno hominum, canum, accipitrum, retium, armorum &c. numero, non sine strepitu & tumultu peragitur, indeque, ut minus concedens, inhibetur; aliam dici quietam & silentem, quæ cum exiguo personarum, canum, aut instrumentorum numero, in quiete & silentio instituitur; ideòque, ceu minus inconveniensi, permittitur. Panormitan. ad cit. cap. Episcopum 1. v. 1. Sylvestri Verb. Venatio in pr. P. Wiefner ad cit. tit. num. 3. Schambogen ibid. num. 1.

Advertendum III. etiam clamorosam venationem, si non nimium sit frequens, careat scandalò, nec cum dispendio temporis, ad officium & cultum Divinum ordinati, ex recreatione fiat, hoc ipsò quòd circa materiam indifferentem versetur, à consuetudine excusari. P. Pirhing ad cit. tit. num. 4. Reiffentual ib. n. 10.

§. II.

De Clerico Percussore.

85 Quemadmodum personæ Ecclesiasticæ, ut magis in æstimatione & veneratione habeantur, per privilegium Canonis ab injusta violatione & aliorum percussione sunt exemptæ; sic eisdem severè prohibetur, ne contra lenitatem & mansuetudinem Clericalem in alios injusta percussione propriâ manu, vel alienò ministerio exardescant; non solum si secus egerint, corripiendæ, sed etiam, si

percussio enormis & repetita fuerit, deponendæ cap. si quis 1. de Clerico percussore. Dixi: injusta percussione. Nam quia Præceptoribus & Magistris concessa est moderata correctio discipulorum, etiam Clericorum, percussio, eò sine intentâ, si limites discretionis non excedat, extra culpam & penam versatur cap. aucta 19. de Panis. Dist. 1. cap. super eo 1. §. nec Clerici de Sent. excommunicat.

§. III.

§. III.

De Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante.

87 SIClericus, censurâ quâdam (exceptâ minori excommunicatione, de qua in cap. ult. de Clerico excommunicato &c.) ligatus actum proprium Ordinis exercere ex temeritate præsumpsit, omnibus beneficiis Ecclesiasticis,

(præmissâ monitione) per sententiam depositionis privatur cap. si quis 1. cap. Clerici 3. cap. larvones 4. cap. fraternitati 6. d. t. Insuper irregularitatem contrahit, de qua in Lib. I. tract. de Pot. Ord. cap. ult. à num. 606.

§. IV.

De Clerico non ordinato ministrante.

88 Clericus, qui ministrat in Ordine, nunquàm suscepto, per sententiam excommunicatur cap. si quis 1. de Clerico non ordinato ministr. atque, si Diaconus sit, & Missam legere præsumat, ab exercitio Ordinis, proxi-

mè suscepti, seu Diaconatûs ad biennium vel triennium arbitrio Episcopi suspenditur cap. ex literis 2. d. t. & præterea quoad Ordines superiores irregularis efficitur, ut explicatum in cit. tract. à num. 614.

§. V.

De Clerico, per saltum promotò.

89 Qui per saltum promovetur, id est, ad majorem Ordinem, intermissò mediò, v. g. ad Diaconatum, præteritò Subdiaconatu, ascendit, validè quidem ordinatur, uti perspicuò colligitur ex cap. un. de Clerico per saltum promot. sed illicite; sitque suspensus ab Ordine, per saltum accepti, executione cap. un. Dist. 52. 90 A qua suspensionis pœna Episcopus absolvere potest, & licentiam indulgere, ut, postquam Ordinem antehac ommissum receperit, promoveatur ad Ordinem superiore; dummodò non ministraverit in Ordine, per saltum

collatò. Trid. Concil. sess. 23. de Ref. cap. 14. in fin. Idem in casu, quò aliquis, ommissâ primâ tonsurâ, minoribus Ordinibus erat insignitus, obtinere, cum Sperello fuit Eccles. decis. 114. à num. 17. defendit P. Wiefner ad cit. tit. n. 5. Sed quia in cit. tr. de Pot. Ord. cap. 1 n. 40. & seqq. 92 docui, primam tonsuram in materia odiosa nomine Ordinum Ecclesiasticorum non comprehendi: conformiter huic doctrinæ etiam, qui sine prima tonsura susceperit Ordines minores, à suspensione immunem pronuntio.

§. VI.

De Clerico, qui furtivè Ordinem suscepit.

93 Ordinem furtivè dicitur suscipere, vel qui sine consensu, examine, & approbatione Episcopi fuit ordinatus; vel qui eadem die minores Ordines cum Subdiaconatu; aut duos Ordines Majores recepit cap. veniens 1. cum 2. seqq. de eo, qui furtivè Ordinem suscipit. 94 In penam hujus excessûs furtivè ordinatus nec Ordinem, clandestinè receptum (quamvis validè collatus noscatur per ea, quæ af-

serta extant in sæpe cit. tr. de Pot. Ord. cap. 4. à num. 38.) exercere; nec (saltem ubi sub excommunicatione prohibitus est ab Ordinibus suscipiendis abstinere) ad Ordines superiores ascendere permittitur: nisi vel Episcopus dispensaverit, vel Religionem ingressus, & laudabiliter conversatus, indulgentiam ab Abbate promeruerit per citatos textus. P. König ad cit. tit. num. 2. P. Wiefner num. 6.

§. VII.

De Excessibus Prælatorum & Subditorum.

95 Quamvis excessus Prælatorum & subditorum absque numero sint & modo; atamen in tit. 1. de Excessib. Prælator. & subditor. speciatim aliqui recensentur. Nempe Prælati excedunt I. quando vel Ecclesiis vel subditis nova gravamina, census, exactiones &c. imponunt cap. pervenit 1. d. t. II. quando, non servatò Juris ordine, quosdam excommunicare præsumunt d. cap. III. quando Ecclesiis, Prælati inferioribus subjectas, eximunt ab eorum Jurisdictione cap. ad huc 2. d. t. IV. quando beneficia conferunt, suæ collationi non reservata cap. ad aures 3. d. t. V.

quando Religiosos, tam exemptos quàm non-exemptos, in suis privilegiis, juribus, aut immunitatibus turbant, molestant, gravant &c. cap. sanè 5. cap. nimis iniqua 16. cap. nimis prava 17. eod. Clem. un. d. t. VI. quando beneficia conferunt indignis cap. inter 11. d. t. Subditi excedunt I. si Jurisdictionem, præ-eminentias, vel prerogativas Prælatorum Superiorum, citra privilegium aut præscriptiorem, usurpent cap. sicut univ. 8. cap. accedentibus 12. cap. ult. d. t. II. si Collegia instituant, aut sigillum aliquod commune, sine licentia Superiorum, sibi fieri procurent cap. dilecti

lecta 14. d. 1. III. si reverentiam, obedientiam, & honorem debitum Præpositis suis exhibere recusent *cap. gravem 15. eod. Repe- te dicta superius in num. 71.*

SECTIO III.

De aliis Delictis Ecclesiasticis.

SUMMARI.

97. Describuntur torneamenta. 98. Eorum diversitas. 99. & seqq. Prohibitio. 102. Describitur duellum. 103. & seqq. Dividitur. 105. Judiciale est illicitum. 106. & seqq. Etiam extrajudiciale. 111. Nisi ex causa publica suscipiatur. 112. & seqq. Judicantur duellantium poena. 116. & seqq. Describuntur sagittarii. 118. Describuntur sortilegia. 119. & seqq. Eorum varietas, prohibitio, & concessio. 123. Describitur collatio.
124. & seqq. Locum præcipue in causis criminalibus habet. 126. Describitur malodolentia. 127. & seqq. Illius distinctio & prohibitio. 130. & seqq. Describitur ingressus in Monasteria Monialium, & illius prohibitio ac poena. 135. Describitur novum opus, in alterius præjudicium edificatum. 136. & seqq. Agitur de modis opus novum nuntiandi. 139. & seqq. Ostenditur nuntiationis effectus. 141. Extenditur.

§. I.

De Torneamentis.

97. **R**estant Delicta non pauca, specialiter à Jure Ecclesiastico vetita & punita, quæ juxta seriem in *Libro V. Decretal.* enumeratus, hic repono torneamenta, germanicè *Ehurnier*, quæ nihil aliud sunt, quàm nundinæ seu feræ solennes, in quibus milites, vel (quod anterioribus sæculis apud Germanos erat solenne) Equestris apud Romanos erat solenne) Equestris Ordinis nobiles ex condicito conveniunt, & ad ostentationem virium, nec non peritiæ tractandorum armorum, & generositatis suæ congregari solent. Textus in *cap. felix 1. de Torneament.* Gonzalez ad *cap. ad audientiam 2. ibid. num. 5.*
98. Modus in hisce torneamentis duplex servabatur. Primum enim subinde ludebant temerè, gestantes hastas, acutè cuspidè obarmatas. Secundò nonnunquàm ludebant caute & moderatè, tenentes hastas, vel cuspidè non adornatas, vel alias hebetatas.

§. II.

De Duello.

102. **D**uellum, quasi duorum bellum, est singulare certamen duorum, inter se ex condicito susceptum. Dixi: *ex condicito*. Si enim in rixa unus alterum provocet, & cum eo congregiatur, non est propriè duellum, nec subjacet poenis, in duellantes constitutis. Magnif. P. König ad *tit. de Cleric. pugnanti. in duello num. 10.* P. Engel *ibid. num. 7.*
103. Dividitur Duellum I. in simplex, quod absque solennitate; & solenne, quod, servatà certà formà, ordine, locò & intervallò, in præsentia patrinorum, seu, ut vocant, secundantium committitur. II. dividitur in judiciale, quod veritatis & innocentie probandæ gratià; & extrajudiciale, quod vel vindictæ, vel ostentationis, vel etiam defensionis gratià suscipitur.
105. Duellum judiciale non esse licitum, patet *ex tract. 1. cap. 4. num. 123.* ubi purgatio vul-
- garis, qualis est duellum judiciale, reprobatà fuit: nec enim præsumptio veritatis aut innocentie militat pro eo; qui alterum interficit in duello; sed potius generositate vel dexteritate, quàm justitià causæ superior existimatur. Legatur Textus in *cap. Henricus 2. cit. tit. & ibi Gonzalez num. 8. & seqq.*
- Duellum extrajudiciale, tum solenne, tum simplex, perinde ab omni Jure damnatum esse, judicavit Alexander VII. sequentem propositionem atrò calculò notans: *Vir equestris, ad duellum provocatus, potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurvat: judicavit etiam Concilium Trid. sess. 25. de Reform. cap. 19. de restabilis, iniquens, duellorum usus fabricandò diabolo introductus, ne cruentà corporum morte, animarum etiam perniciosè lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminetur.* Ratio est: tum quia non tantùm oblatio, sed etiam ac-

- acceptatio duelli non est medium idoneum ad tuendum honorem, ut vanè sibi persuadent filii hujus sæculi; siquidem injuria, quam aliquis illatam sibi conqueritur, non aboletur ex eo, quòd injurias è medio tollatur: tum quia repugnat omni Juri, ut quispiam reus sit & Judex in propria causa, & contra violatorem honoris aut famæ, non aditò Judice competenti, nec discussis causæ meritis privatà autoritate poenam gladii decernat: tum quia tam propriam, quàm alienam vitam, ob conservationem honoris, manifesto mortis temporalis & æternæ discrimini subjicere, non licet; præsertim cum vita, cujus homo non est dominus, semel perdità restitui nequeat; honor autem, cujus dominium homini concessi in *lib. III. tract. de Jure Proprietatis cap. 2. num. 364.* etiam videatur esse vulneratus, multitaris modis reparari queat.
110. Nec obstat, quòd statuta Ordinis Equestris S. Jacobi in Hispania non admittant. Candidatum, de quo constat, quòd duellum oblatum acceptare noluerit. Exinde namque perperam concluditur, per talia statuta duellum approbari; sed tantùm conficitur, eum, qui ex mera ignavia vel timiditate recusat inire duellum, tanquàm ignavam & timidum ab Ordine repelli: sin autem ex altiori motivo & timore Divini Numinis duellum abhorreat, repulsam non patitur, veluti refert P. Wiestner ad *cit. tit. num. 10.*
111. Planè ex causa publica duellum licitè assumi, ac, si duo Supremi Principes v. g. inter se bella gerant, non calamò sed gladiò dirimenda, conventionem iniri posse, ut vel duo belli Duces, vel certus militum numerus, esse utroque parte inter se confligant; & isque ex Principibus sit victor in causa, cujus Duces aut milites erunt victores in arena, dubitare non sinunt exempla, tum in Sacra Scriptura *1. Reg. 17.* in Davide & Goliatho, tum in aliis historiis repertienda: consultius enim est, ali-
- quorum duntaxat quàm omnium militum vitas in periculum occisionis præcipitare. P. Engel ad *cit. tit. num. 10.*
- Duellantes variè puniuntur. Nam, ut nihil memorem de poena depositionis, quæ cadit in solos Clericos juxta *cap. porro 1. de Cleric. pugnanti. in duello: ex Concilio Tridentino d. sess. 25. de Reform. cap. 19.* I. subeunt excommunicationem latæ sententiæ; II. patiuntur confiscationem bonorum; III. perdunt existimationem; IV. privantur sepulturâ Ecclesiasticâ, quando in ipso duello decedunt; five dent signa poenitentie five non. Barbosa in *Collectan. ad Trid. cit. l. num. ult.* P. Engel *d. l. num. 9.*
- Quantumvis enim, ut testatur P. Wiestner ad *cit. tit. num. 18.* nonnulli decedentes cum poenitentie signis Ecclesiasticâ sepulturâ honorandos esse voluerint; at tamen nec textu juvantur, nec rationes: quandoquidem poenitentia non impedit, quò minus poena, Legibus determinata, suum exferat effectum: itaque in Rituali Romano, autoritate Pauli V. editò, in *tit. de Excoisitiis* expressum esse, demonstrat Pignatelli. *10. 9. consuet. 88. num. 167.*
- Prædictæ poenæ quoad excommunicationem in eod. Trident. porriguntur ad Imperatores, Reges, Duces, Principes, & quoscunque Dominos temporales, qui locum Christianis ad monachiam in terris suis concesserint, unacum privatione Jurisdictionis & domini illius loci, si id ad Ecclesiâ accepterint. Porrigitur etiam excommunicatione ad patres nos seu secundantes (qui insuper infamia, sicut ipsimet duellantes, plectuntur) item ad omnes, qui consiliò vel auxilio concurrunt ad duellum; quin & ad alios, qui darà operâ & ex proposito (non casu fortuito, vel per modum transeuntis) sine animo duellum impediendi, conflictui præstes sunt. P. Engel *cit. l. num. 8.* P. Wiestner *cit. l. num. 17.* P. Reiffenstuel *ibid. num. 46.*

§. III.

De Sagittariis.

116. **S**agittarii sunt ex eo nominati, quòd sagittas, venenò præsertim illitas, vibrare & emittere consueverint. Quibus non absimiles censentur ballistarii, qui ex ballistis & machinis æneis aut areis lapides aut globos ejaculantur. Utrumque exercitium & artificium in *cap. un. de Sagittar.* sub anathemate vetatur. Sed, ut probè judicat Gonzalez ad *cit. cap. num. ult.* & in ipso *cap. insinuat*, non absolutè, sed respectivè tantùm, puta in bello, quod gerunt infideles contra Christianos: sicut enim in *cap. in quorundam 6. & cap. quod olim 12. de Judæis* Christianis inhibetur, ne contra fideles ad infideles arma deferant: pariter in eodem *cap. un.* vetatur, ne fideles ad infideles, contra Christianos bellò implicitos, sagittas aut ballistas deportari faciant.

§. IV.

De Sortilegiis.

118. **S**ortilegia, à legendis sortibus derivata, sunt observatio casus fortuiti, juxta cujus eventum aliqua actio instituitur, vel occultum cognoscitur, vel futurum prædicatur. P. Engel ad *tit. de Sortileg. num. 1.*
119. Sunt in triplici classe; divinatoria, consultatoria, divinatoria. *Divinatoria* & à Jure in *l. ult. in princ. Cod. commun. de Legat.* & alibi approbata sunt, per quæ jus ambiguum aut individuum pluribus competens, inter eos dividitur, uti contingit in causa judiciali, utrinque equaliter probabili, legato optionis, communiõne
- Ii here-